

tajo slovenski, sami spoznavajo, da imajo tudi mi posnemanja vredne izraze in besedne oblike: n. pr. krepki in jasni ker (jer!), ter (te), pred (pre), kakor (kao), okoli (oko), kamen (kam), kdo (ko), sokol (soko), sol (sô), skorja (kora) in več drugih.

Zelo važno je, pri pojasnjevanju besed imati ozir na etimologijo, ki odkrije otrokom marsikako na videz tujo besedo kot staro znanko, n. pr. dižem iz dvigam, vzdigam, vzdig; metnem (denem, vržem) iz nedovršnika metati.

V obče pa odpirajmo mladini pogled v široko bodočnost: v par desetletjih se bo čital in pisal en jezik od Maribora do Soluna, duševno in kulturno veže 12 milijonov krepkih, domoljubnih bratov. Ta zavest nas mora dvigati in držati pokoncu, kadar bi prišle slabe skušnjave! Ugonobimo v sebi vsako malodušnost ter ne dajmo prostora sentimentalnosti, čiš škoda bo tega in onega! Toda nič ne bo škoda, ker mi ne izgubimo ničesar bistvenega, ampak le to, kar mora odložiti vsako rastoče bitje: deček odloži krilce, da obleče hlače, izdere si mlečne zobe, da mu zrastejo novi krepkejši! In takšne mladostne nedostatke imamo tudi mi Slovenci, Srbi in Hrvati. Vsak razmah in vsaka rast zahteva žrtve, katere doprinesejo smo dolžni našim potomcem.

Nam učiteljem na je poverjena vzvišena naloga, da ustvarimo duševne pogoje za našo rast in naš razmah. Lotimo se dela brez naglice in pretiravanja, ampak povsem mirno, a srečno in svobodno, tako polegoma gradimo nerazrušljiv temelj enotni jugoslovanski kulturi!

J. Kovačič.

DRAG. HUMEK:

Udeležimo rokotvorai pouk.

(Dalej.)

Vprašanje o učiteljih, ki bi poučevali v deških ročnih delih je težko, pa se da vsaj za prvo silo rešiti po načemu, ki sem prej govoril o njem. Težje se marsikomu vidi vprašanje, kaj naj bi pravzaprav delali. V tem pogledu so pojmi tako različni in večkrat popolnoma napačni ali celo navadni, da je njih ureditev nujno potrebna.

Trdno se moramo pred vsem tudi v rokotvornem pouku odkloniti načela, da učimo za življenje. Otroški vrtec še ni šola, igračkarnja ni pouk v njega pravem pomenu. Karkoli nameravamo izdelati, bodi namenjeno praktičnemu življenju. Zato tudi ne odobravam v polnem obsegu pisarstva, čeprav mu ne odrekam velike vrednosti za ročno vajo.

Če bi bil birokrat, bi napisal vrsto učnih načrtov za vsakojake šole, in bi ne gledal na njih izvedljivost ali neizvedljivost. Gotovo pa je umestnejše, če obravnavamo vsakovrstna dela, ki si lahko vsak iz njih izbere to, kar mu ugaja in kar sodi njega razmeram. Krasna Ladenbauerjeva knjiga »Arbeitskunde«, ki je izšla pri Haaseju v Pragi, in ki bi jo moral poznati vsak učitelj, obravnava rokotvornost v zvezi s posameznimi predmeti. Ker je pa pri nas mišljen rokotvorni pouk kot samostojen predmet, se mi zdi prav, da ga obravnavam z ozirom na snov, ki hočem izdelati iz nje to ali ono, pa bodi da uporabljam papir, lepenko, les, kovino, glino ali karsikoli.

Izdelki iz papirja in lepenke so najbolj prikladni za prvotne vaje. Tudi je nabava potrebnih snovi in orodij v tem oziru prav lahka. In posebne delavnice ni treba za to delo. Navaden zvezek n. pr. ni bogsigaveči kako težek izdelek, a vendar se pri njega izdelovanju naučimo pravih šivanj, najlažjega obrezovanja in pri naslovnem listku tudi napreprostejšega lepljenja. Vsaka šola bi si lahko

dela izdelala vse potrebne zvezke in beležnice, bodisi iz nečrtanega ali tudi črtanega papirja. Prav tako bi si učenci sešli risanke in žepne beležnice.

Od mehkega zvezka do trdih platnic in preveč korak. Če znamo obrezati zvezek, lahko tudi prirežemo primerna kosa leperke, pa ustvarimo mapo za zvezek ali za važne spise, ki jih je v vsaki hiši, in ki se brez mape zamekajo in porzube. Mapa s papirnato hrbtom ni trdna. Najbolji izdelek boji torej mapo s platneno hrbtom in trakovi. Ni treba, da bi si nabavili uragega knjigoveškega platna. Za silo zaustavi slabo, poskrobljeno blago modre ali rdeče barve. Na solah, ki uporabljajo risane deske, naj napravijo učenci mape za nje, da se ne zmečkajo in zamazajo risbe.

Za prostotono risanje so veliko boljše pisanežni listi nego zvezki, ki se v njih vse do konca mazajo prej izgotovljene risbe. Treba je le, da izučimo za vsakega učenca posadek iz trane leperke, krasni list pritravimo nanj s pomočjo otavnoglova.

(Dalej prih.)

Iz Jugoslavije.

Neljuba pomota se je izvršila glede g. J. Oresčana in g. Petrovica v zaupni števili nasega lista. Zaradi zanimive vrste v poročila o i. u. z. skupščini UO v Zagrebu je smisel nasega poročila tiskani popolnoma nasprotno od naših izjavljanih. Rasus protesta proti pisavi »Hrvata« se mora glasiti sledeče: »Hrvate, ki pišejo v »Hrvata« so ovisi madžarom, to so oni, ki so za casa madžaronske vlade imeli največji vpliv, a sedaj napadajo vse one — kakor J. Oresčana, Petrovica i. t. d., ki so vedno oboje njih početje in ulogo.« — Oresčani je eden prvih učiteljskih borcev med hrvatskim učiteljstvom, ki se bori za narodno enotstvo, proti separatističnemu učiteljstvu, med vojno je bil kot veleizvajalec od madžaronske vlade preganjan in obojen na 7 let težke ječe. Petrović je bil učitelj v Gor. Skradu in istočasno od madžaronske vlade kot veleizvajalec preganjan in obojen na 7 let težke ječe. Hrvatsko učiteljstvo ima celo vrsto enakih moči, ki jih je madžaronska vlada preganjala, kakor: Trbuhić, Srnić, Obilježić, Bukdragović, Buksan, Buklic in dr. Ti so se sedaj postavili na čelo borcev za ujedinjenje, proti separatističnemu stremljenju madžaronskega učiteljstva in te napada »Hrvat« in drugi enakolisti. Toliko v ponasnilo, k neljubi pomoti, ki jo je zagrešil tiskarski škrat v zadnji številki. — Enako se mora v uvoznem poročilu pravilno glasiti tudi sledeči stavček: »Preko nezasišane muke (in ne unike) zaslužjenih bratov pod Italijo gre njih mirnja do Beograda, do Srbstva, do hegemonije, ki se je boje.«

Nasilje. Pod tem naslovom poročila »Naprej«: — V Mežicah je učitelj s. Moederndorfer, naš pristaš, nenadoma prestavljen v Apaško dolino. Ta prestavitev, ki je izzvala veliko ogorčenje med tamošnjim delavstvom, je akt političnega preganjanja od strani klerikalnega prigrjaja okr. glavarja Klachla, kateremu je pokrajnska uprava žalibog nasledila. O pasevanju Klachla bomo še obširneje spregovorili, žalostno je, da je človek, ki je v Velikovu toliko škodoval plebiscitu, še danes mogoč na tako važni postojanki, kakor je mežiška dolina. — V za-devi je poslanec s. Korun vložil v ministarstvo prosvete sledeče vprašanje: — Gospod minister! V Mežicah učiteljuje g. Vinko Moederndorfer, dober in vester učitelj, po političnem mišljenju pristaš soc. demokratične stranke. G. Moederndorfer je dober Slovenec; 1. 1914. je bil kot panslavist preganjan, odlikovan je po

zletu v naši državi z redom in v času plebiscita je zanj s toliko vnebo doleval, da je zato dobil nebroj priznanj. — Ta g. Moederndorfer je sedaj naenkrat brez vsakega vidnega vzroka iz Mežice prestavljen v Apaško dolino. Obstoji pa utemeljen sum, da se je ta prestavitev izvršila zato, ker je g. Moederndorfer socialni demokrat in ker kot tak uživa v Mežiški dolini, ki je pretežno socialno demokratična, med delavstvom velik ugled. To pa ne dopade nekaterim tamošnjim mogotcem. — Prestavitev tega učitelja znači politično preganjanje in je udarec v obraz delavstva, ki vidi v njem enega onih, žalibog, redkih učiteljev, ki čutijo z delavstvom. V Mežiški dolini je zavladalo radi te prestavitve veliko razburjenje. — Usojam si Vas, g. minister vprašati: — 1. Zakaj je bil g. Moederndorfer iz Mežice prestavljen? — 2. Ali ste voljni pristojnemu mestu takoj naročiti, da prekliče to premostitev?

Krčevina pri Mariboru. Občinski odbor je imenoval kraljevega namestnika in ministra gospoda Ivana Hribarja, velikega slovenskega rodoljuba gospoda dr. Pavla Turnerja in šolskega ravnatelja v pok. gospoda Mihaela Nerata svojim častnim občanom.

»Klub učitelja za slobodno vaspitanje«, obrazovan v cilju najenergičnejše, legalne, borbe protiv birokratske pedagogike, protiv dogmatizacije pedagoških principov in pasivnog vaspitanja — najjače ističe principe slobode, samoradje, i produktivnog rada, pošto su ovo glavni prvi društvenog života. Kibnika, »sholastika« i »abstraktna« školska mudrost, prestala je da zadovoljava brige života, a nov život svojom snažnom rukom naglo iznaničava sve protivprčnosti između rada mozga i fizičkog rada i prebacuje most preko provalije, koja je u toku prošlih vekova društvenog života delila oblast »višeg« — umnog, od oblasti »nižeg« — fizičkog rada. Slobodno vaspitanje sazidaće se na pedagogiji osnovanoj na rezultatima strogo naučne eksperimentalne i socijalne psihologije. Ono će raditi, da dete približi životu prirode. Ovo može mnogima predstaviti paradoksalno, ali je dečja duša najbolji regulator svega školskog posla, a čena su ispoljavanja u radu, stvaranju, organizovanju. Bez ikakve namere da cenamo učiteljske snage, nameravamo da početkom 1922. g. pokrenemo časopis »Slobodno Vaspitanje«, u cilju što šire demokratizacije ovih ideja. Detaljniji program časopisa je ovaj: 1. Primena principa slob. vaspitanja u porodici. Biol. i psihol. izučavanje deteta. 2. Dovedi u tesnu vezu školu sa životom u porodici sa školom. Najšire sprovedenje radnog principa u osnovnoj školi. Prema ovome sledovanje školske politike, koja je postavljena na osnovama slobodnog i radnog vaspitanja. 3. Propaganda ideje i praktike školskih vrstova. Dopolnenje naprta radova, igara, pesama i dr. 4. Higijena dečjeg doba. 5. Kritičko sledovanje za novostima stručne literature ovog prapca, kao i dečje književnosti u opšte. 6. Metodika uputstva, praktične napomene, o nastavi svih predmeta, kao i o organizaciji nastavnih i nastavnih eksekucija, školskih muzeja, kabineta, radionika, biblioteka, kinematografa, škole dramatisacije; pripravljanje preparta, skelata i dr. 7. Lekcija. 7. Filozofsko i naučno tumačenje svega, što ima veze sa takvim obrazovanjem i vaspitanjem, koje počiva na samostalnosti i produktivnom radu, kao neophodnoj osnovi sveg života. Uzdajući se u Vašu ideju i materijalnu potporu mašemo Vam kolegijsko pozdrav. H. N. Obaveštena o uopisu u klub, prijave ovih koji žele list da primaju i svu korespondenciju, za sada, upućivati na

privremeno sekretara kluba M. P. Majstoričevića, učitelja. Pošta Mladena. — Vlasika. Klub učitelja za »Slobodno vaspitanje«.

— Umrla je dne 20. novembra t. l. v Skalah pri Velenju gospa Marija Lazar, profesorjeva vdova iz Gorice in mati učiteljice ter nadučiteljve soproge Mare Pokeržnikove iz Skal. Cenjeni rodbini izrekamo naše iskreno sožalje!

Vestnik meščanskih šol.

— Mladinska knjižnica na meščanski šoli. Objavljam zaznamek mladinskih knjig na meščanski šoli, ker hočem knjižničarjem olajšati delo in vzbuditi to, da tudi objavijo svoje. Nastopni zaznamek vsebuje 33 knjig. Pri izboru so mi bili pred očmi sledeči momenti: 1. Knjige pisateljev in pesnikov, ki imajo kot slovesniški ime, in posebno knjige pisateljev in pesnikov, ki je o njih življenju in delovanju govoriti v 3. razredu. 2. Knjige z realistično snovjo v lepi obliki. 3. Knjige, ki nas seznanjajo z ostalimi Slovani. Zaznamek: 1. Schreiner-Fink: Zemljepisne in zgodovinske slike za srednje in meščanske šole. 2. Gangl: Zbrani spisi za mladino. I.—VI. 3. Finžgar: Študent naj bo. 4. Ogrinec: Vojnimir ali poganstvo in krst. 5. Levstik: Martin Krpan z Vrha. 6. Erjavec-Flerč: Fran Levstik: Izbrani spisi za mladino. 7. Bankart: Marko Senjamine — slovenski Robinson. 8. Golar: Bob za mladi zob. 9. Golar: Prelepa Vasiljica. 10. Trošt: Moja setev. I. II. 11. Trošt: Na rakovo nogo. 12. Flerč: Babica pripoveduje. I. II. 13. Flerč: Iz mladih let. I. II. 14. Erjavec: Domače in tuje živali v podobah. Ptice. 15. Erjavec: Italo brezno. 16. Erjavec-Sajovic: V paravi. 17. Meško: Mladim srcem. I. II. 18. Andrejčkov Jože: Žalost in veselje. 19. Šorli: Bob in Tedi. 20. Fr. J.: Pravljice. 21. Poljanec: Kratka zgodovina slov. naroda. 22. Nemcova: Češka pravljica. I. II. 23. Lah: Dore.

Učiteljski vestnik.

— Mladščev večer prirede ljubljanski učiteljski IV. 1. dne 5. decembra ob 4. uri popoldne v učiteljski telovadnici. Zato si dovoljujemo vabiti cenjene starše, gg. učitelje(ice), da to prireditve s svojimi malčki posetijo. V ta namen pripravljena darila sprejema šolski sluga omenjenega zavoda do 4. decembra 1921. Prostovoljni prispevki se hvaležno sprejemajo.

— Proti petemu letniku na učiteljskih se je oglašil nekdo v »Slov. Narod« s sledečimi argumenti: K nameravani upeljavi petega letnika na učiteljskih. Iz roditeljskih krogov nam pišejo: Doznavamo, da namerava naša vlada vpeljati na naših učiteljskih peti letnik. Do sedaj so se naši učiteljski kandidati in kandidatice šolali štiri leta na učiteljskih. Devrtišvi četrti letnik z maturo, so postali učitelji, a sedaj hočejo dodati še peti letnik, češ, da potem bodo imeli kandidati in kandidatice pravico posejati univerze. Glede na to si usojamo slavno vlado naprositi, da bi ostalo vse pri starem, to je, da bi se šolali štiri leta. Kdor pa želi posetiti, po dovršenem učiteljsku, še univerzo, naj pa obiskuje še peti letnik. Z ozirom na to podpiramo svojo prošnjo z nastopnimi argumenti: 1. Štiriletno šolanje popolnoma zadostuje za ljudsko učiteljstvo; to nam svedoči sedanje delovanje našega učiteljstva. 2. Ubogi roditelji komaj čakajo, da njih otroci dovrše četrti letnik in da jih spravijo h kruhu. Še en letnik več študirati, bi spravilo roditelje v neljub gnotni položaj in marsikdo bi moral nadaljnje šolanje opustiti, kar bi mogoče škodilo učiteljskemu naraščanju, zakaj draginja je velika. 3. Premisliti moramo, da mora

Vse umetnosti so potemtakem istovredne; vsi imajo svoj izvor v našem čustvenem življenju. Razlikujejo se edino glede izraževalnih sredstev.

III.

Šolski pouk in šolska odgoja imata namen, harmonsko razvijati istotako razum, kakor tudi čustvovanje. Glavo in pa srce! »Namen vzgoje je, napraviti iz človeka — človeka«. (Komensky). Moderna pedagogika (Reinova) deli šolske predmete v tako znanstvenega in v tako umetniškega značaja. Naša izobrazba bi bila torej pomanjkljiva, če bi se ne oziralo v šolah na obe kategoriji predmetov. Potrebno pa je to osobito v sedanji, tako materialistiški navdajljeni dobi. S šolskim poukom hočemo povzdigniti tudi moralni nivo ljudstva. In k temu pripomore osobito vzgoja k umetnosti in na podlegi umetnosti. Znano je, da goje Angličani, ta izrazito trgovski narod, v svojih šolah že skozi generacijo sistematično muzikalni pouk. Zanimiv je med drugim

tudi odluk pruskega naučnega ministarstva (z dne 14. avgusta 1919), s katerim se določuje, da se morajo v zrelostnih spričevalih srednjih šol zaznamenovati izredna znanja v umetnostnih predmetih. Živimo torej v dobi, ki bode morala jasno začrtati svoje stališče napram umetnostim in umetniškemu pouku. Od tega bode zavisen napredek ali pa propad v umetnostih, ali z drugimi besedami: Napredovanje ali nazadovanje v kulturi!

Muzikalna zgodovina nas uči, da je bil napredek naše umetnosti vselej zavisen od nazorov, ki so vladali istočasno o njej. Evo nekaj primerov!

V dobi razcvita grške kulture so zavzemali pevci in muzičari odlična mesta. Pevci so imeli — liki poznejšim filozofem — nalogo, odgojevati ljudstvo ter ga navduševati za umetnost. S propadom grške kulture je spoin tudi propad glasbe. Rimljanom je služila samo še v razveseljevanje ter je bila docela podrejenega pomena. Glasba ni bila več umet-

nost, ampak ročnost, katero so proizvajali le sužnji. V tej obliki bi bila propadla docela, ako je ne bi bilo rešilo nastopajoče krščanstvo. Oznanjevalci krščanstva so dosegli mnogo več s petjem, kakor pa z besedo. Znan je pomen pevskega pouka na samostanskih šolah v srednjem veku. Muzika je bila enakovreden predmet z drugimi znanstvenimi strokami. Kantor, učitelj petja, je zavzemal za ravnateljem prvo mesto v učiteljskem zboru. Ko se je predmet začel izročati manj izobraženim laikom, je začel propadati in z njim tudi gojitev muzikalne umetnosti na šolah. V tej dobi se je za to kategorijo učnih predmetov začel uporabljati izraz »ročnost« (spretnost, vesčina), katere označbe se je držal tudi Pestalozzi, kot otrok svoje dobe. Vseled splošnega omalovaževanja je bilo tudi učno postopanje prav rokodelsko in mehansko. Velik razmah na polju odgoje in pouka proti koncu 19. stoletja je spet začel naglaševati umetniški pouk in

stremljenje, priboriti našim predmetom uglednejše mesto; že v predvojni dobi je to rodilo lepe uspehe. Mnogo so pripomogle k temu strokovne organizacije.

Muzikalni pouk torej ne more zavzemati med šolskimi predmeti drugega stališča, nego vsak drugi umetniški pouk, izvor umetnosti je srce, ne pa roke. Muzika je tonska govorica. Muzičar je torej umetnik, ne pa spretničar. Vsaj bil bi naj!

Istina je sicer, da zavzema spretnost oziroma mehanizem v našem predmetu važno vlogo in to osobito na elementarni stopnji. To je pa tudi n. pr. pri čitanju enako. Elementarno čitanje je istotako mehanskega značaja; temu sledi šele na poznejših stopnjah razumno in konečno estetiško čitanje. Pri muzikalnem oziroma pevskem pouku traja prva doba doba muzikalizma deli časa, ker je apercipcija otežkočena. Učenec mora scajati večje število delnih predstav (akustični ton, tonsko ime, tonsko mesto